

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ МУЛЬТФІЛЬМУ «THE BOSS BABY»

Н. В. Чернікова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Усний чи письмовий текст, фільм, відео-фрагмент, мультфільм – все це матеріал для перекладу. Оскільки, за Виноградовим В. С., «переклад – це викликаний суспільною необхідністю процес і результат передачі інформації (змісту), виражених у письмовому або усному тексті однією мовою, за допомогою еквівалентного (адекватного) тексту іншою мовою» [Цит. за 5, с. 18], перекладач удається до різних перетворень, які номінуємо трансформаціями. У дослідженні використано нову класифікацію перекладацьких трансформацій, яку запропонувала О. О. Селіванова, спираючись на тріаду мовного семіозису Ч. Морріса – семантики, синтактики та прагматики, адже переклад є перетворенням мовного продукту однієї семіотичної системи продуктом іншої, орієнтованим на інтерпретанту свого адресата [6, с. 456]. Аналізуючи погляди конгломерату науковців, мовознавець розподіляє перекладацькі трансформації на формальні, які передбачають зміну форми в перекладі при збереженні змісту оригіналу та формально-змістові (до яких входять також і з прагматичним компонентом) трансформації, що передбачають зміну форми та модифікацію змісту [6].

Суттєвою перешкодою для повної інтерпретації іншомовного тексту українською мовою на перших сходинках перекладу постають відсутність словникового відповідника, міжкультурна неідентичність та невідповідність стилістичної побудови тексту. У нашому дослідженні ми звернули увагу на складнощі формально-змістових трансформацій денотативного аспекту при англо-українському перекладі. Для детального аналізу та детермінації поширених проблем перекладу запропоновано мультфільм «The Boss Baby».

Метою статті є аналіз лексичних трансформацій денотативного плану на матеріалі українського перекладу мультфільму «Бєбі Бос».

Для досягнення максимальної ідентичності перекладу за умови відсутності потрібного еквіваленту в словниках перекладач удається до перетворення внутрішньої форми слова чи словосполучення або повністю замінює його. У мультфільмі «The Boss Baby» слова та словосполучення українською мовою в багатьох випадках не отримують тотожний із вихідними лексичними одиницями оригіналу набір сем.

Напр.: *Three stories, five hugs and my special song, right?* (1) // *Три історії, п'ять обіймашок і коліскова, так?* (2)

Пор.: *Song* – «words that go with a short piece of music» [1]; *коліскова* – «жанр народної родинної лірики, специфічний зміст і форма, які функціонально зумовлені присиплянням дитини в колісці» [3]. Таким чином, слова *song* і *коліскова* частково схожі, але не є повними словниковими відповідниками.

Дослідження продемонструвало, що в українському перекладі мультфільму «The Boss Baby» представлена низка метонімічних трансформацій.

Формально-змістові трансформації лексичного рівня денотативного плану в аналізованому матеріалі найчастіше представлені конкретизацією та генералізацією. На думку В. Г. Гака, тенденція до конкретизації – явище, яке виникло набагато пізніше. Ступінь конкретизації та абстрактності змінювався у результаті розвитку мови, так як порівнюючи стародавню та сучасну мови, гіпероніми були більш у користуванні, ніж гіпоніми [4, с. 40].

Напр.: *I know how important this **mission** is to the company* (1) // *Я розумію важливість цього завдання для компанії* (2).

Пор.: **Mission** – «an important assignment given to a person or group of people» [2]; **завдання** – «наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа» [3].

Сучасний дитячий мультфільм «Бєбі Бос» пронизаний конкретизованою лексикою. Оскільки гіпонімія пов'язана з логікою людського мислення та є зручним способом спілкування, що дозволяє, залежно від ситуації, вибирати для називання однієї й тієї ж реалії спеціальні слова [Цит. за 7, с. 128], сьогоденні аудіовізуальні твори кінематографії функціонують здебільшого на основі конкретизації предметів.

Напр.: *You would never ask your parents for an old **toy*** (1) // *Хто ж попросить батьків купити стару ляльку* (2) ?!

Пор.: **Toy** – «an object for children to play with» [1]; **лялька** – «дитяча іграшка у вигляді фігурки людини; маріонетка» [3].

Окрім конкретизації та генералізації, при відсутності еквіваленту або небажаному застосуванні прямого відповідника перекладач відшукує близькі за змістом слова, вдаючись до наступних метонімічних трансформацій:

- холонімічної заміни – заміни назви частини назвою цілого, напр.: *It is like this **beads*** (1) // *Глянь на **рахівницю!*** (3). Дефініція слова **bead** – «a small, coloured, often round piece of plastic, wood, glass, etc. with a hole through it» [2]. А **рахівниця** – «це простий механічний пристрій для виконання арифметичних обчислень, має вигляд чотирикутної рамки з поперечними металевими дротиками, нанизані десятьма "кісточками"» [3];

- еквонімічної заміни – заміни гіпоніма іншим гіпонімом того самого типу, напр.: *It's a **meeting** and you won't be attending* (1) // *У нас тут **збори**, які пройдуть без тебе* (2). Слово **meeting** володіє великим семним набором. **Meeting** – «a planned occasion when people come together to discuss something» [1]. Хоча еквівалентом слову **meeting** в українському перекладі можна було підібрати слова нарада, рада, засідання, зібрання, мітинг, та перекладач задіяв синонім **збори** – «зібрання членів якого-небудь колективу, організації з метою обговорення або проведення чого-небудь» [3];

- партонімічної заміни – заміни назви цілого назвою його частини, напр.: *He set up his office, right smack dab in the middle of **the house*** (1) // *Він обладнав собі робочий кабінет просто посеред **кімнати*** (2). При перекладі цього речення перекладач вдається до заміни слова **house** – «a building for human habitation, especially one that consists of a ground floor and one or more upper storeys» [2] на його частину, **кімнату** – «відокремлену стінами або перегородками частину будинку, квартири для проживання в ній» [3].

Текст мультфільму багатий на метафори. Метафоричні трансформації розглядаємо також за концепцією О. О. Селіванової серед формально-змістових трансформацій лексичного рівня денотативного плану. Одним із різноманітних засобів їхньої передачі є деметафоризація, заміна метафоричного значення слова в перекладі неметафоричним відповідником. І тому підтвердженням є наведене речення: *It's time we **put our differences aside*** (1) // *Давай **забудемо** всі наші **чвари!*** (2).

Пор.: **difference** – «a point or way in which people or things are dissimilar» [2]; **чвари** – «суперечки, сварки, що виникають між людьми через розбіжність у думках, поглядах» [3]. Таким чином, у даному контексті при перекладі було застосовано *забудемо чвари*, що виступає неметафорою.

Отже, завдяки творчому підходу та вдалій відбірці еквівалентів при перекладі мультиплікаційного фільму «The Boss Baby», перекладач досяг функціонально-комунікативної еквівалентності та професійно інтерпретував текст українською мовою.

Список використаних джерел:

1. Cambridge Dictionary Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dictionary.cambridge.org/>
2. Oxford Dictionary Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://en.oxforddictionaries.com>
3. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua>
4. Гак В. Г. К эволюции способов речевой номинации / В. Г. Гак // Вопросы языкознания. – М., 1985. – № 4. – С. 408.
5. Литвин І. М. Перекладознавство : навч. посіб. / І. М. Литвин. – Вид. 4-те, допов. – Черкаси : вид. Ю. А. Чабаненко, 2016. – 218 с.
6. Селіванова О. О. Нова типологія перекладацьких трансформацій / О. О. Селіванова // Світ свідомості у мові. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – С. 455-472.
7. Сікорський Т. Видові відношення в інтразоні лексичного ланцюжку СВІТАНОК-СХІД-ПОЧАТОК [Електронний ресурс] / Тарас Сікорський. – Заголовок з екрану. – Режим доступу : http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2011_3/Taras_Sikorskyi.pdf

Список ілюстративного матеріалу:

1. Cartoon Movie «The Boss Baby» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hdeuropix.com/movie/the-boss-baby-online-free-hd-with-subtitles-europix>
2. Мультфільм «Бєбі Бос» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uafilm.tv/314-bebi-bos.html>

Науковий керівник: канд. пед. наук В. С. Рейдало

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ С. КІНГА «ДОКТОР СОН»

Д. О. Черновол

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

У сучасних лінгвістичних дослідженнях значну увагу приділяють вивченню закономірностей та особливостей процесу перекладу, зокрема, трансформацій. За О. О. Селівановою, перекладацька трансформація «є перетворенням, модифікацією форми або змісту і форми в перекладному тексті з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладного тексту» [3, с. 465].

Дослідженню перекладацьких трансформацій присвячували свої праці відомі теоретики перекладу Л. С. Бархударов, В. Н. Комісаров, Я. Й. Рецкер, О. О. Селіванова, О. Д. Швейцер й ін. Наша робота ґрунтується на класифікації трансформацій, запропонованій О. О. Селівановою, яка поділяє їх на формальні та формально-змістові, у тому числі з прагматичним компонентом [3, 455-471].

Актуальність нашого дослідження визначена загальною спрямованістю сучасних перекладознавчих досліджень на вияв особливостей досягнення відповідності українських перекладів й оригіналів художніх творів. До того ж у творах С. Кінга, які сьогодні користуються популярністю серед українських читачів, наявна своєрідна манера письма автора, його ідіостиль, які потрібно зберегти перекладачеві.

Метою роботи є комплексний аналіз трансформацій лексичного рівня в українському перекладі роману С. Кінга «Doctor Sleep».

Відповідно до нової типології перекладацьких трансформацій, розробленої О. О. Селівановою, формально-змістові лексичні трансформації мають два плани: